

Posudek oponenta

SKLENÁŘ, Michal: *Dějiny farnosti v Ústí nad Orlicí jako obraz římskokatolické církve v Československu v letech 1948–1961*. Magisterská práce, FF UK, Praha 2014, 148 s. + XIII s. přílohy.

Předložená magisterská práce je výsledkem dlouholetého výzkumu. Autor navazuje – jak uvádí v úvodním přehledu použitých pramenů a literatury – na svou středoškolskou zájmovou odbornou činnost, proseminární práci a nejnověji i bakalářskou práci.¹ Tato okolnost se velmi příznivě projevila nejen v rozsahu prostudované odborné literatury (poznámkový aparát obsahuje možná až na úkor přehlednosti až příliš odkazů na literaturu) a archivních dokumentů, ale také v promyšlené teoretické koncepci, struktuře práce a stylistické úrovni. Práce obsahuje i zajímavou obrazovou přílohu.

Tématem magisterské práce jsou dějiny římskokatolické církve v Československu v letech 1948–1961. Autor zvolil jako svůj hlavní teoretický přístup (doposud v soudobých dějinách spíše opomíjenou) mikrohistorickou metodu, s jejíž pomocí analyzuje fungování farnosti v Ústí nad Orlicí a působení její hlavní postavy děkana Václava Boštíka (tuto pozici zastával v letech 1934–1942 a 1945–1961). Této části předchází fundovaně podaný stručný výklad teoretického a historiografického rámce výzkumu (vztah mezi katolicismem a komunismem v širším kontextu, postavení římskokatolické církve v komunistickém totalitním panství, subjektové totalitní panství, římskokatolická církev jako subjekt v totalitním panství v Československu 1948–1989, periodizace československých dějin v letech 1945–1968 ve vztahu k římskokatolické církvi a charakteristika jednotlivých období).

Třetí část je již věnována hlavnímu tématu, výkladu dějin římskokatolické farnosti v Ústí nad Orlicí, které nahlíží prizmatem působení děkana P. Václava Boštíka jako zástupce specifické sociální skupiny, tedy římskokatolického diecézního duchovenstva. S odkazem na zvolené teoretické schéma („subjektové totalitní panství“) se pokouší vykreslit různé strategie, které používal při reprezentaci zájmů farnosti. Autor zajímavým (a v české historiografii pro zvolené téma spíše netradičním způsobem) využívá koncept, který ve svém díle rozvíjel jeden

¹ Bakalářská práce, která je věnována stejnému tématu, je rozsahem přibližně o polovinu menší. Dostupná je na stránce <https://is.cuni.cz/webapps/zcp/download/130069774/?lang=cs> (ověřeno 19. 5. 2014).

z představitelů kritické sociologie 20. století, francouzský sociolog a antropolog Pierre Bourdieu (teze o symbolickém a sociálním kapitálu).

Určitým problematickým rysem práce je skutečnost, že se autor – obdobně jako v bakalářské práci – pokouší spojit dvě různá témata – dějiny římskokatolické církve v období komunistického režimu (zejména do roku 1968) a současně dějiny farnosti prostřednictvím působení P. Václava Boštíka, které se ovšem (jak již bylo uvedeno) časově s citovaným obdobím neshoduje – práce se proto ve třetí části poněkud rozpadá. Stejně jako oponent bakalářské práce² bych i z tohoto důvodu doporučil příslušnou kapitolu o P. Václavu Boštíkovi jako stavebníkovi, kde je popisována především jeho stavební činnost do roku 1948, zařadit spíše za další kapitolu, kterou považuji za nejzdařilejší. Autor rekonstruuje každodenní působení P. Václava Boštíka v čele farnosti v padesátých letech (pastorační činnost, výuka náboženství, vysluhování svátostí atd.). Velmi přesvědčivě interpretuje skutečnost, proč ústeckoorlický děkan na rozdíl od řady jiných dokázal udržet živé společenství ve velmi nepříznivých podmínkách. Dokládá, že na lokální úrovni neplatí (dodejme, že spíše naivní) teze o zásadních rozdílech mezi padesátými a šedesátými léty 20. století.

Bylo by vhodné, pokud by autor pokračoval ve zvoleném tématu a pokusil se o zpracování širšího časového úseku, který by zahrnul celé období komunistického režimu v Československu. To by mu umožnilo komparovat působení jednotlivých duchovních správců ústeckoorlické farnosti a jejich strategie (v letech 1961–1978 zastával roli administrátora P. František Tesař, poté byl jeho následovníkem v letech 1978–1984 P. Josef Kajnek, kterému byl v roce 1984 odňat státní souhlas a byl navíc odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody, a konečně v letech 1984–1995 P. Oldřich Šmeral). Za zmínku by jistě stálo také působení jiných církví a náboženských společností ve zvoleném městě (zejména Církev československá, Českobratrská církev evangelická), které jistě mohlo ukázat specifické postavení římskokatolické farnosti v Ústí nad Orlicí a její případné kontakty s jinými křesťanskými komunitami, které v textu nejsou zmíněny.

Autor prokázal vynikající znalost pramenů a příslušných fondů uložených v regionálních archivech. S úspěchem využil i rozsáhlou rukopisnou čtyřsvazkovou monografii o P. Václavu Boštíkovi, kterou napsala dlouholetá farní kronikářka Ludmila Ehlová. Je škoda, že naopak téměř pominul dokumenty z centrálních archivů. Příkladem

² Oponentský posudek Mgr. Jaroslava Cuhry, Ph.D. z 10. 6. 2012 je dostupný zde <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/130078707/?lang=cs> (ověřeno 19. 5. 2014).

mohou být prameny uložené v Archivu bezpečnostních složek,³ zejména z provenience Státní bezpečnosti (její role na mikrohistorické úrovni není v textu překvapivě vůbec reflektována). Výzkum by se měl vedle svazkové agendy zaměřit například na fond M 12 (Okresní správa SNB a podřízené útvary Ústí nad Orlicí), který je uložen v depozitáři ABS v Brně-Kanicích. Obdobně by jistě stálo za to pokusit se o výzkum v Národním archivu, minimálně pro tematické okruhy zpracovávané ve II. části.

Přes uvedené kritické výhrady, které se týkají pouze jednotlivých aspektů předložené práce, ji jednoznačně doporučuji k obhajobě a navrhuji známku **v ý b o r n ě**.

V Praze 19. května 2014

PhDr. Petr Blažek, Ph.D.

³ K P. Václavu Boštíkovi se dochovaly dokumenty například v tzv. Studijním ústavu (f. 134 – Německé soudy v Protektorátu, f. 141 – Německé soudy v Říši).